

Όταν πεθαίνει ο γονέας

- Κάποιες φορές η πρώτη επαφή με τον θάνατο αφορά μια μεγάλη απώλεια :
- Το θάνατο γονέα
- Δεν υπάρχει «διπλωματικός» τρόπος να πούμε σε ένα παιδί ότι ο πατέρας του πέθανε

Παράδειγμα

- Διάλογος με ένα 4χρονο παιδί
- Θεία: Κώστα έχω να σου πω κάποια άσχημα νέα. Ο πατέρας σου πέθανε χθες το βράδυ στο νοσοκομείο
- Κώστας: κοιμόταν χθες
- Θεία: δεν κοιμάται πλέον, πέθανε αγάπη μου

- Κώστας: είναι πεθαμένος στο νοσοκομείο;
- Θεία: Όχι έχει μεταφερθεί στο νεκροταφείο
- Κώστας: Τι είναι αυτός νεκροταφείο;
- Θεία: είναι ο τόπος όπου το σώμα πάει όταν κάποιος πεθαίνει
- Κώστας: (ενδείξεις αυξανόμενου άγχους) Γιατί δεν ήρθε στο σπίτι μας; Εδώ μένει

- Θεία: Δεν μένει εδώ πλέον Κώστα μου. Είναι νεκρός. Δεν μιλάει. Δεν περπατάει. Δεν κουνιέται. Αυτό σημαίνει νεκρός.
- Κώστας: Θα γυρίσει το Σάββατο;
- Θεία: Ο μπαμπάς σου δεν μπορεί ποτέ να επιστρέψει. Ο μπαμπάς σου πέθανε. Όλοι είμαστε πολύ στεναχωρημένοι. Και θα είμαστε για πολύ καιρό. Θα τον θυμόμαστε πάντα

- Κώστας: (τώρα κλαμένος)Μα μου υποσχέθηκε να με πάει στο θέατρο το Σάββατο. Θα με πάει;
- Θεία: Θα σε πάμε ο θείος Γιώργος και εγώ
- Γιούπι! Θα γυρίσει ο μπαμπάς μου για τα Χριστούγεννα;
- Θεία: Όχι Κώστα μου ο μπαμπάς πέθανε. Δεν μπορεί να ξανά έρθει

- Κώστας:(κλαίγοντας) μα γιατί δεν θα γυρίσει;
- Θεία: γιατί είναι πεθαμένος
- Κώστας: ποιος τον έκανε πεθαμένο;
- Θεία: Κανένας. Πέθανε
- Κώστας: Που πήγε;
- Θεία: Ο μπαμπάς είναι στο Θεό
- Κώστας: γιατί ο Θεός θέλει τον μπαμπά μου;

- Θεία: Μόνον ο θεός το ξέρει αυτό
- Κώστας: Θέλω τον μπαμπά μου
- Θεία: Ναι Κώστα μου βέβαια και θέλεις τον μπαμπά σου, όμως πέθανε. Αλλά η μαμά σε αγαπάει πάρα πολύ, το ίδιο και εγώ και ο θείος Γιώργος. Και η θεία Μαρία, και ο παππούς ο Νίκος, και η γιαγιά η Ελένη και πολλοί - πολλοί άνθρωποι. Και ο θεός σε αγαπάει.

- Κώστας: τον μισώ το Θεό. Είναι κακός.
- Θεία: Δεν πειράζει που είσαι θυμωμένος με τον Θεό. Καταλαβαίνει

- Αυτός ο διάλογος είναι δύσκολος γιατί μας κάνει να νοιώθουμε ανήμποροι και μας δημιουργεί άγχος.
- Παρόλα αυτά βοηθάει το παιδί
- Αυτό που δεν βοηθάει είναι να του πούμε ότι ο μπαμπάς του «κοιμάται» ή πήγε «ένα μακρινό ταξίδι»

- Παρόλο που αυτές οι δηλώσεις είναι πιο εύκολες για το παιδί υποδηλώνουν ότι ο θάνατος είναι πρόσκαιρος, και ότι ο μπαμπάς θα ξυπνήσει ή θα επιστρέψει από το ταξίδι του και θα γυρίσει στο σπίτι.
- Με τέτοιου τύπου ανακρίβειες απλώς αναβάλλουμε την αντιμετώπιση των γεγονότων. Τα ψέματα επίσης υπονομεύουν τη σχέση εμπιστοσύνης του παιδιού και προκαλούν μοναξιά και απομόνωση

- Ότι και να πούμε στα παιδιά πρέπει να εξασφαλίσουμε ότι:

1. Ο πατέρας δεν πέθανε επίτηδες. Δεν μπορούσε να το αποτρέψει. Ο θάνατος είναι κάτι που κανένας δεν μπορεί να αποτρέψει
2. Δεν έφταιγε κανένας. Και ακόμα περισσότερο δεν έφταιγε το ίδιο το παιδί
3. Ο πατέρας δεν επιθυμούσε να πεθάνει
4. Ο πατέρας δεν ήταν θυμωμένος με το παιδί του

5. Ο πατέρας αγαπούσε το παιδί του
6. Ο πατέρας δεν μπορεί ποτέ να επιστρέψει
7. Το παιδί το αγαπούν και θα το φροντίσουν
8. Δεν πειράζει να κλαίει το παιδί όταν είναι στεναχωρημένο, ούτε πειράζει να θυμώνει
9. Δεν πειράζει το παιδί να παίζει και να γελάει και να διασκεδάζει

- Χρειάζεται να δίδονται αυτές οι εξηγήσεις
πάλι και πάλι με υπομονή και παράλληλα να
χαϊδεύουμε το παιδί να το παρηγορούμε και
να το «κρατούμε»

- Μπορεί ακόμα τα μικρά παιδιά να αντιδράσουν στο θάνατο του πατέρα τους και με άλλους τρόπους
- Μπορεί να παλινδρομήσουν σε προηγούμενα στάδια ανάπτυξης
- Να βρέχουν πάλι το κρεβάτι τους
- Να πιπιλίζουν το δάχτυλο
- Να μιλούν μωρουδίστικα
- Να έχουν ξεσπάσματα θυμού
- Να είναι αποτραβηγμένα

Το σχολείο

- Οι δάσκαλοι στο σχολείο επίσης μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να αντιμετωπίσουν την απώλεια αντιδρώντας με ευαισθησία στις ανάγκες τους
- Το μεγαλύτερο λάθος που μπορούν να κάνουν είναι να αγνοήσουν το γεγονός

- Όταν αγνοούμε το γεγονός υποδηλώνουμε ότι:
 1. Ο θάνατος είναι τόσο τρομερός ώστε δεν τον συζητούμε
 2. Οι ενήλικες δεν μπορούν να διαχειριστούν το ζήτημα του θανάτου
 3. Όταν οι ενήλικες έχουν προβλήματα ξεχνούν τα παιδιά ή ότι τα παιδιά δεν είναι σημαντικά

Ο θρήνος επαναπραγματεύεται δεν επιλύεται

- Worden (1996) τα έργα που καλείται να επιτελέσει ένα παιδί που θρηνεί τον θάνατο γονέα και τα οποία πρέπει να κατανοηθούν στο πλαίσιο της γνωστικής, συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης του παιδιού

- 1. Αποδοχή της πραγματικότητας δύσκολο για ένα παιδί που δεν έχει κατακτήσει τις έννοιες της μονιμότητας, μη αναστρεψιμότητας και τυχαιότητας. Αν δεν μπορούν να αποδεχθούν τον θάνατο πρέπει να αποδεχθούν τον διαρκή αποχωρισμό.
- 2. Το βίωμα της οδύνης
- 3. Προσαρμογή σε ένα περιβάλλον όπου ο νεκρός γονέας απουσιάζει που περιλαμβάνει μια δυναμική μετακίνηση της σχέσης με τον επιζώντα γονέα.
- 4. Τοποθέτηση του νεκρού γονέα στα πλαίσια της συνεχιζόμενης ζωής του παιδιού και μνημόνευση του γονέα με τρόπους που βοηθούν την ανάπτυξη του παιδιού

- Το πένθος του παιδιού δεν επιλύεται. Σε κάθε αναπτυξιακή φάση επαναδιαπραγματεύεται. Με τον τρόπο αυτό διεργάζονται εκ νέου τόσο τον θάνατο όσο και τις δικές τους πεποιθήσεις για αυτόν. Η ένταση της διεργασίας αυτής δεν μειώνεται μέχρι την ενηλικίωση.
- Η περίπτωση του Μάθιου